

Fullskaligt krig

Upproren i södra och sydöstra Afghanistan sprider sig och det är nu fullt krig mellan de USA-ledda koalitionsstrupperna som tillsammans med den Afghanska nationella armén, ANA, slåss mot regeringsfientliga grupperingar. Den huvudsakliga skådeplatsen är de södra provinserna Helmand, Kandahar, Uruzgan och Zabul. Motståndarna utgörs till viss del av talibaner.

TEXT: BÖRJE ALMQVIST

Enligt Afghanistans oberoende människorättskommission, AIHRC, har stridigheterna under årets första sex månader krävt över 1 100* människoliv, varav drygt hälften är civila. I Helmand rapporterar lokala myndigheter att över 5 000 familjer har flytt sina hem undan strider och

koalitionsstruppernas flygbombningar. Antalet terroråd riktade mot skolor, statliga myndighetsbyggnader och utländsk biståndsverksamhet har ökat kraftigt. Hittills under 2006 har 120 skolor bränts ned och ytterligare 200 har tvingats stänga på grund av dödsbot mot elever och lärare. Omkring 100 000 barn som gick i skolan förra året har på så vis berövats sina utbildningsmöjligheter. Många statsanställda, biståndsarbetare, mullor, politiker och poliser har också mördats av bland annat talibanstyrkor.

Att medvetet utföra våldshandlingar som enbart riktar sig mot civila är en krigsförbrytelse. Inga krigshandlingar får rikta sig mot civilpersoner eller rent civila mål.

Våldsdåd i Afghanistan tillskrivs ofta talibanerna, men de som har inblick i förhållandena söder och öster

i söder

om Kabul håller bara delvis med.

– Det råder en förvirring om vem som gjort vad och vad för sorts talibaner som ligger bakom nedbränningen av skolor.

En del talibaner tar ansvar för dåden, andra inte. Ökningen har varit dramatisk under 2005 och 2006. Från att i princip ha varit avgränsat till södra, sydöstra och östra Afghanistan har dåden nu spridit sig även till landets norra

delar, säger Horia Mosadiq, chef för den afghanska människorättsorganisationen Human Rights Research and Advocacy Consortium, där SAK

är en av medlemsorganisationerna.

Situationen påminner henne om de första årens uppror mot kommunisterna och den sovjetiska ockupations-

makten på slutet av 1970-talet och början av 1980-talet, när motståndsrörelsen också riktade in sig på att förstöra statliga funktioner.

– Men våldsutövarna gör det inte på grund av regeringsnärvaro eller den utländska närvaron. De

vill förstöra återuppbyggnaden och hela den organiserade samhällsstrukturen, men det sker inte helt utan lokalt motstånd. Både i Kandahar i ►

” Det råder en förvirring om vem som gjort vad och vad för sorts talibaner som ligger bakom nedbränningen av skolor. En del talibaner tar ansvar för dåden, andra inte.

► söder och Laghman i öster har lokalbefolkning upprättat försvarsgrupper för att skydda skolorna, berättar Horia Mosadiq, vars organisation genomfört en stor undersökning om hur folk i söder ser på situationen.

Hon har flera exempel på hot och våld mot lokala skolor.

– I Laghman hotades flickor med att få öron och näsor avskurna om de fortsatte gå i skolan och i Zabul halshöggs en lärare inför sina elever. Syftet med dessa handlingar är att våldsmännen vill visa på regeringens misslyckande med att ge säkerhet till skolor och lokalsamhällen, säger Horia Mosadiq.

Annorlunda förr

En stor skillnad jämfört 1980-talet är att motståndsrörelsen då var för bistånd till civilbefolkningen. Bland annat SAKs insatser inom utbildning bemöttes positivt. Även motståndsrörelsen värdjades alltså om utbildningsstöd. Centralt placerade afghanska källor instämmer.

– Oppositionen liknar 1980-talets mujahedingrupper som verkade i landet utan något tydligt ledarskap. Jag var själv aktiv och man träffade sina vänner och diskuterade vad som skulle göras eftersom utvecklingen, som vi såg det, gick åt fel håll, säger Hamid, som växte upp i

Kabul och sitter väl placerad och med god insyn både i den centrala politiken och vad som händer i framför allt de sydöstra delarna av landet.

Han vill vara anonym.

– Om jag sa det här offentligt skulle jag bli dödad.

Att byborna inte vet vem som bränt ned skolor tror han inte på.

– De vill inte berätta det för koalitionsgrupperna och ANA. Jag tror att majoriteten av landsbygdsbefolkningen inte har några sympatier för regeringen, vars band med folket är mycket svagt. De hårdföra kommandanterna från förr återfinns i dag som guvernörer och polischefer. Regeringen representeras av tjänstemän som lokalbefolkningen avskyr.

Hamid undrar hur regeringen ska få en plats i samhället under nuvarande omständigheter när många av parlamentarikerna av säkerhetsskäl inte ens kan besöka sina egna hembyar. De som ändå kunnat besöka sina hemorter har bombarderats med klagomål om korruptionen i den lokala administrationen.

– Många människor har lösa ideologiska band till talibanerna och föredrar en mer konservativ regering. I Pakistan rekryteras afghaner och pakistanier som betalas omkring 4 000 kronor för att delta i kriget i 7-10 dagar. Där finns en mängd litteratur som stöder självmordsbombningar och Jihad (heligt krig) mot utländskt inflytande.

Hezb-e Islami är också öppet verksamma med utländska krigare. Det finns ett stort inslag av utlänningar när det handlar om tillverkning av hemmagjorda minor, förklarar Paul Barker, chef för Care International, som är verksam i bland annat sydost. Deras kontor i Paktika har alldeles nyligen bränts ned.

– Lokalsamhällena är i en fruktansvärd situation. De vill leva i fred, men hotas från bägge sidor om man inte samarbetar. Folket försöker anpassa sig så gott de kan. I ett ökat antal distrikt i söder och öster kan regeringen inte ge folk säkerhet och de blir helt försvarslösa mot mobila taliban- och oppositionsgrupper. Jag ser inte i dag hur utvecklingen kan vändas, fortsätter han.

– De afghaner som hjälper talibanerna gör det inte alltid av ideologiska skäl. Inte sällan är drivkraften pengar och säkerhet. Folk i allmänhet vill ha fred. De tolererar rätt mycket men nu tycker man att det har gått för långt, vilket gör det lättare för talibaner och al-Qaida att rekrytera, säger en politisk observatör, som på grund av sin ställning vill vara anonym.

Enligt honom är de som utför

våldsdåd ofta små organiserade grupper, som kommer till Afghanistan och rör sig fritt. En del strider bara mot de amerikanska trupperna och attackerar inte administrationen. Men motståndet mot regimen skiljer sig också åt mellan olika områden.

– I Helmand finns olika grupperingar av narkotikahandlare, stammar, talibaner och kommandanter som har samma intresse av att centralmakten kollapsar. De slåss inte med varandra, utan litar sig när det behövs. Situationen i provinsen är sådan att de som är emot talibanerna inte törs säga det öppet, påstår han.

Vidare hävdar den anonyme observatören att det finns bevis för att Pakistan accepterar att beväpnade grupper passerar gränsen.

– Man skulle inte klara av att kontrollera gränsen om man försökte.

Men problemet i söder kan inte lösas om man inte gör något åt den porösa gränsen.

Men myntet har i det här fallet fler än två sidor.

– På sina håll är folk regerings-soldater på dagen och smugglare på natten, som säljer vapen till talibanerna.

” Självmordsbombningar blir allt vanligare i Afghanistan och det förekommer olika uppgifter om huruvida förövarna är afghaner eller inte eftersom metoden anses vara ett ”icke afghanskt” fenomen.

Självmordsbombare

Självmordsbombningar blir allt vanligare i Afghanistan och det förekommer olika uppgifter om huruvida förövarna är afghaner eller inte eftersom metoden anses vara ett ”icke afghanskt” fenomen.

– Det finns mycket tydliga bevis för att en del självmordsbombare är afghaner, som gjort det för att skaffa pengar till sina familjer, säger den politiske observatören.

Anledningen till att folk stöder motståndet har flera orsaker.

– Regeringen har lovat mycket, men de har inte uppfyllt sina löften. Det var samma sak med kommunisterna på 1980-talet, fortsätter Hamid.

Han får medhåll av utländska observatörer.

Horia Mosadiq är chef för den afghanska människorättsorganisationen Human Rights Research and Advocacy Consortium.

– Generellt är administrationen i provinserna dålig. Speciellt i söder. Vidare är korruption, övervåld och olagliga arresteringar vanligt. Polisen utgörs ofta av före detta milismän som förmodligen är mer lojala mot den lokala makten än sina formella chefer. Det är ett stort problem om man ska lösa problemet med laglösheten i de södra provinserna säger den anonyme politiska observatören.

Dessutom blir folk alienerade av regeringens sätt att utnämna guvernörer och andra höga tjänstemän.

– Korrupta och kriminella guvernörer flyttas bara runt, men det finns undantag. Man fick bort den gamla guvernören i Uruzgan, men den nya får inte den makt han behöver för att klara av sitt arbete.

Hamid ser mycket krasst på återanvändandet av höga odugliga och/eller kriminella tjänstemän som i många fall utpekats i rapporter om mänskliga rättigheter och krigsförbrytelser.

– En dold maffia har utvecklats. Alla som sätter sig emot den stämplas som talibaner eller al-Qaida. Därför kommer inga nya ledare fram. Staten är full av kriminella och består av en liten grupp människor som samarbetar. När en guvernör, polis eller säkerhetschef misslyckas flyttas

denne bara till samma post i en annan provins. De kriminella ställs aldrig till svars. Jag uppskattar att Karzai-regimen består av en härskande grupp på mellan 200 och 300 personer. Många regeringstjänstemän är dessutom en del av oppositionen, som av olika skäl var tvungna att gå med regeringen, men som alltjämt har sin egen agenda, säger Hamid.

Klagomål på USA

Redan ett par månader efter den amerikanska invasionen i oktober 2001 kom klagomål på hur många av de amerikanska soldaterna uppträdde i byarna.

– De amerikanska soldaterna har en väldigt kort utbildning. Ändå är det dessa soldater som arresterar och gör husundersökningar. Inte sällan är också befäl dåligt insatta i hur det afghanska samhället fungerar. Delvis beror detta på att befäl byts ut var sjätte månad. Fel personer arresteras, som till exempel lärare, vilket gör folk irriterade och rädda. Särskilt i samband med allvarliga incidenter, som Koranbränningarna på Guantánamobasen, Mohammedkarikatyrerna och muslimen Abdul Rahman som konverterade till kristendom, säger en politisk observatör.

Hamid poängterar att ett stort problem är att de amerikanska trupperna söker igenom hem med kvinnor, som visiteras av manliga soldater.

– Det är en stor skam för familjen och de amerikanska soldaterna skaffar sig nya fiender.

Hamid anser, liksom många andra som utfrågats, att amerikanerna är ännu värre än ryssarna.

– Ryssarna hade i alla fall alltid med sig kvinnlig personal för att visitera kvinnor. ■

* Hittills i år (månadsskiftet augusti/september) beräknas cirka 2 000 personer ha dödats i striderna.

Börje Almqvist är journalist, Afghanistankännare och nyinvald ledamot i Svenska Afghanistankommitténs styrelse. I maj i år återvände Börje för Afghanistan-nyttis räkning till Afghanistan för att skriva om situationen inom området mänskliga rättigheter.

